

в кримінально-правовому регулюванні, встановлення караності суспільно небезпечних діянь, обмеження кола злочинного, визначення характеру караності, заходів кримінальної відповідальності й умов звільнення від неї» [1, с. 38]. Тому предмет кримінально-правової політики щодо охорони власності має сприйматися як така складова її об'єкта, у якій виявляються самі дії кримінально-правової політики щодо охорони власності та складають стратегічні й тактичні заходи, спрямовані на забезпечення власності від суспільно небезпечних посягань засобами кримінального права.

Список використаної літератури:

1. Фріс П. Л. Кримінально—правова політика України: дис. докт. юрид. наук / Павло Львович Фріс. — Івано-Франківськ: Прикарпатський юридичний інститут внутрішніх справ, 2005. — 381 с.

ТОПЧІЙ В. В.

Університет державної фіскальної служби України,
директор Навчально-наукового інституту права,
доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України

КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОСТУПОК: ПРАВОВА НЕОБХІДНІСТЬ ЧИ ПОЛІТИЧНА ЗАБАГАНКА

На шляху до становлення України, як європейської держави, поставило питання гуманізації кримінальної юстиції. Гуманізація передбачається через запровадження нових інститутів у вітчизняне законодавство, зокрема, такого як кримінальний проступок, основне завдання якого полягає у мінімізації криміналізації суспільства. Але, разом з тим, переважна більшість поглядів науковців схиляється до протилежного, а саме, що введення інституту кримінального проступку призведе до масової криміналізації суспільства.

На думку більшості науковців кримінальний проступок — це діяння, за яке передбачене покарання у виді арешту на строк не більше шести місяців, обмеження волі на строк до двох років або інше, більш м'яке покарання за винятком основного покарання у виді штрафу в розмірі понад тисячу неоподаткованих мінімумів доходів громадян. Положення проекту Закону України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо запровадження інституту кримінальних проступків» ґрунтуються на Концепції реформування кримінальної юстиції України, затвердженій Указом Президента України від 8 квітня 2008 року № 311 [1].

Під час підготовки проекту були враховані положення Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, відповідні вимоги Європейського Суду з прав людини, досвід країн Західної Європи (ФРН, Австрія, Швейцарія, Франція, Бельгія, Голландія, Італія, Іспанія) і Східної Європи (Естонія, Литва, Латвія, Польща, Словаччина). Наступним постає питання у розробленні та реалізації ефективного механізму впровадження інституту кримінальних проступків у національне законодавство, а саме у визначенні єдиного та обґрунтованого підходу до правової природи кримінального проступку, класифікації кримінально-караних діянь (кримінальних правопорушень) та раціоналізації заходів кримінально-правового реагування за вчинення кримінальних проступків зокрема та визначених видів кримінальних правопорушень у цілому.

Кримінальним проступком пропонується вважати дії, за які передбачено покарання у вигляді арешту на термін не більше шести місяців або обмеження волі на термін до двох років. Всього до провини можуть віднести 30 статей Кримінального кодексу України, зокрема, ст. 125 («умисне легке тілесне ушкодження»), ч. 1 ст. 185 («крадіжка»), ч. 1 ст. 186 («грабіж») і ч. 1 ст. 309 («незаконне виробництво, придбання, зберігання наркотичних засобів без мети збуту»).

За статистичною інформацією, лише торік слідчими закінчено розслідування у майже 220 тис. кримінальних проваджень. При цьому із загальної кількості розслідуваних злочинів тяжкі та особливо тяжкі становлять лише чверть. Одночасно некваліфіковані крадіжки, шахрайства (ч. 1 ст. 185, ч. 1 ст. 190 Кримінального кодексу України) та легкі тілесні ушкодження (ст. 125 КК України) сягають майже 40%.

Вбачається, що найбільш логічним було би створення самостійного Кодексу кримінальних проступків України. Шлях розміщення їх у чинному КК України не може бути визнаний оптимальним, оскільки вимагав би суттєвої і не виправданої ревізії КК України, створив би плутанину в структурі його норм та інститутів. Одночасно, як вже зазначалось, це призвело би до не виправданої криміналізації значного масиву діянь, що негативно відбилося би на криміногенну ситуацію в суспільстві, штучно збільшило би статистичні показники, що, без сумніву, створило би негативне уявлення про політичну ситуацію в країні.

Також, автори законопроекту про кримінальні проступки пропонують відмовитись від такої фундаментальної категорії кримінального права, як «суспільна небезпечність», замінивши її поняттям «кримінальна протиправність». У пояснювальній записці до законопроекту зазначено, що в тексті цього документа «виключено будь-які згадки про «суспільну небезпечність» («суспільну небезпеку») злочину чи кримінального правопорушення взагалі — як малозрозумілу наукову абстракцію, що за десятиріччя свого існування у радянському і пострадянському просторі не довела свого практичного значення».

Досліджуючи загальні та спеціальні питання впровадження категорії проступку у кримінальне законодавство України, М. М. Дмитрук пропонує кримінальне правопорушення за тяжкістю поділяти на кримінальні проступки, злочини, тяжкі злочини та особливо тяжкі злочини. Склад кримінального правопорушення розглядає як єдину підставу кримінальної відповідальності за вчинення кримінального проступку та злочину. Доводить, що кримінальні проступки не повинні тягти судимість [2, с. 11].

У травні 2015 р. для «посилення відповідальності» доповнили Кримінальний кодекс України спеціальною статтею 348-1 «Посягання на життя журналіста» (санкція — позбавлення волі на строк від дев'яти до п'ятнадцяти років або довічне позбавленням волі). До цього судова практика ніколи не мала проблеми з кримінально-правовою оцінкою посягань на життя журналістів. Такі діяння кваліфікувалися за пунктом 8 частини 2 ст. 115 КК України «Умисне вбивство особи чи її близького родича у зв'язку з виконанням цією особою службового або громадського обов'язку» (санкція — позбавлення волі на строк від десяти до п'ятнадцяти років або довічне позбавленням волі). Що змінило доповнення КК України статтею про спеціальну відповідальність за посягання на життя журналістів? По-перше, порівняння санкцій вказаних статей норм свідчить, що стосовно мінімального розміру можливого покарання відбулось не посилення, а послаблення відповідальності. По-друге, станом на 12.02.2017 р. Єдиний державний реєстр судових рішень не містить жодного вироку за цією статтею.

Іноді кримінальне право стає заручником пошуку новел у споріднених галузях права, зокрема Кримінального процесуального кодексу України 2012 року, який, будучи за суттю процедурним буттям кримінально-правових норм, фактично змінює окремі положення сучасної доктрини кримінального права. Зокрема — це положення щодо кримінальних правопорушень та їх розмежування на злочини та кримінальні проступки [3].

При цьому, підкреслимо, що зазначені пропозиції не можна вважати реформаторськими, оскільки вони, не зважаючи на певну модернізацію, лише повертають вітчизняне кримінальне право на два кроки назад до минулої спадщини, адже поділ кримінально караних діянь на злочини і проступки добре відомий законодавству Російської імперії, зокрема Уложенню про покарання кримінальні та виправні 1845 року [4]. Як зазначають автори і прихильники кримінального проступку, що прийняття проекту Закону приведе законодавство України у відповідність до практики Європейського Суду з прав людини з урахуванням досвіду країн Західної і Східної Європи. Розробники КПК України створили передумови для реалізації європейських принципів і гарантій дотримання прав людини, а також подальшої гуманізації кримінальної відповідальності.

Отже, метою створення даного інституту є гуманізація кримінального права, відповідно до європейських стандартів. Науковці пропонують

певні адміністративні проступки, які не мають управлінського характеру, перевести у категорію кримінальних проступків. Відповідно до цього поняття кримінальні проступки будуть включати в себе частину адміністративних проступків та злочини невеликої тяжкості. Але є незрозумілим послідовність введення поняття «кримінальний проступок» у законодавство України. Спочатку визначили процедуру розслідування даного правопорушення, тобто процесуальну сторону, проте не визначили, що саме являє собою кримінальний проступок, а саме матеріальну сторону. А тому на даний момент виникла парадоксальна ситуація. Існує процедура розслідування кримінального проступку, але не визначено, що це таке та чим регулюється. Підсумовуючи вище зазначене, вважаємо, якщо і постала необхідність впровадження кримінального проступку, то найбільш виваженим та доцільним було б створення самостійного Кодексу кримінальних проступків України.

Список використаної літератури:

1. Дмитрук М.М. Категорія проступку у кримінально-правовій доктрині: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 / М.М. Дмитрук. — Одеса, 2012. — 20 с.
2. Борисов В.І. Відповідальність за кримінальні проступки // Юридичний вісник України. — 1-7 жовтня 2011 р. — № 39. — С. 7.
3. Логецкий А.А. Преступление и проступок в уголовном праве XIX — начала XX вв. : Дис.... канд. юрид. наук : 12.00.01 : Москва, 2003. — 176 с.

КОЗАЧЕНКО О. В.

Миколаївський інститут права
Національного університету «Одеська юридична академія»,
завідувач кафедри кримінального права та інших кримінально-правових
дисциплін, доктор юридичних наук, професор

ДЕФІНІЦІЯ ЗАКОНУ ПРО КРИМІНАЛЬНУ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

Однією з найбільш актуальних проблем сучасної науки кримінального права, в умовах розбудови на теренах України правової та соціальної держави, яка потребує свого теоретичного вирішення і подальшого нормативного закріплення та практичної реалізації, є і продовжує існувати проблема визначення джерел кримінального права та їх дефініція. В межах зазначеної проблеми актуалізуються для подальшого наукового осмислення такі питання як дефініція кримінального закону, структура Кримінального кодексу України, тлумачення закону про